

PEDESETOGODIŠNJICA ISTORIJSKOG ZBLIŽAVANJA SAD I KINE – PUSTA USPOMENA?

(Februar 2022.)

U februaru 1972. tadašnji američki predsednik Ričard Nikson otišao je u sedmodnevnu zvaničnu posetu Kini kojom su, nakon skoro četvrt veka prekida diplomatskih odnosa između dve države, postavljeni temelji za njihovo obnavljanje. Za Vašington to je bio idealan način da produbi razmirice između SSSR-a i Kine i oslabi komunizam u svetu.

U poslednjoj nedelji februara 1972. godine tokom posete predsednika Ričarda Niksona Šangaju, Hangdžou i Pekingom ostvareno je istorijsko zbližavanje između NR Kine i SAD, kojim je otvoren put za normalizaciju odnosa između dve zemlje 1979. i političko i ekonomsko otvaranje Kine prema svetu.

Niksonovu posetu Kini pripremio je državni sekretar (ministar spoljnih poslova) Henri Kisindžer, koji je zahvaljujući tome ušao u istoriju američke i svetske diplomatije – udruživanje Vašingtona i Pekinga bio je majstorski potez usmeren na slabljenje za Amerikance najopasnijeg hladnoratovskog rivala Sovjetskog Saveza.

Zahvaljujući otoplavanju odnosa s Pekingom, američke prislušne stanice su postavljene u kineskoj provinciji Šindijang uz granicu s najvećom državom sveta, a politička elita zakletog neprijatelja komunizma Vašingtona je došla u situaciju da može sebi da priušti da se šali kako uz sebe ima više komunista nego Moskva, aludirajući na brojnost kineske populacije.

Kinesko-sovjetski sukob

Kina i Sovjetski Savez su 1969. bili na ivici rata nakon nekoliko pograničnih okršaja na potezu između Šindijanga i Mandžurije u kojima je poginulo više stotina vojnika. Sovjeti su nastojali da izdejtstvuju jednoglasnu osudu Kine od strane članica Varšavskog pakta, u čemu ih je omeo rumunski predsednik Nikolae Čaušesku, koji je odbio inicijativu Leonida Brežnjeva da se pot-

piše zajednička izjava. Diplomate iz Moskve putovale su u Nju Delhi kako bi oformile vojnopolitički savez s Indijom usmeren protiv Kine, pa čak i pokušale da ubede severnokorejskog lidera Kim Il Sunga da okrene leđa Pekingju, koji ga je u Korejskom ratu spasao potpune propasti.

Štaviše, nespornosti između Pekinga i Moskve nisu bili samo teritorijalne prirode. Ostareli kineski lider Mao Cedung i njegovi saradnici smatrali su da su u SSSR nakon smrti Staljina na površinu isplivale revizionističke snage koje negiraju izvorni marksizam i lenjinizam, pa je od sredine pedesetih postojao i ideološki animozitet, koji se ubrzo pretočio u geopolitički rivalitet u vezi toga koja od dve države treba da bude svetionik komunizma u svetu.

Sam Mao i od ranije je bio nezadovoljan tretmanom koji je dobijao od Komunističke partije SSSR-a (pre i tokom Drugog svetskog rata), jer mu je ova izdavala razne diktate i uputstva, te sputavala njegove ambicije, ubeđujući ga da saraduje sa kapitalističkim snagama Čang Kajšeka kako bi kineski otpor japanskom okupatoru bio jači. Jedinstven otpor Kineza odgovarao je Sovjetskom Savezu jer je zahvaljujući njemu mogao biti siguran da Tokio, koji je bio željan teritorijalne ekspanzije i stvaranja prostranog carstva, neće okrenuti osvajačku ostricu prema ruskim resursima u istočnom Sibiru u vreme kada je SSSR sve svoje ljudske i materijalne resurse angažovao u evropskom delu države.

Obostrana korist

Pogoršanje odnosa i raskol između Moskve i Pekinga odlično su išli na ruku Americancima, koji su do tada protiv sebe imali i najveću i najmnogoljudniju zemlju sveta. Ovo pogotovo stoga što je u to vreme bio u toku surovi rat u Vijetnamu.

Dok su Amerikanci likovali što su uspeli da prodube razdor u komunističkom bloku i obezbede vojno-obaveštajnu saradnju Pekinga, i vlasti u toj dalekoistočnoj prestonici su imale puno razloga za zadovoljstvo. Premijer Džou Enlaj i šef partije Mao su kroz pregovore s Kisindžerom i Niksonom izdejstvovali priznanje vlade u Pekingju kao jedinog legitimnog političkog predstavnika cele Kine u međunarodnim odnosima (1971.), uklanjanje američkog nuklearnog oružja s Tajvana (1972.) i potpuno povlačenje američkih vojnika s tog pacifičkog ostrva (1979.). Time je kapitalistički režim Čang Kajšeka koji je sa svojim pristalicama nakon poraza u kineskom građanskom ratu prebegao na Tajvan izgubio mesto u Savetu bezbednosti Ujedinjenih nacija i pao u političku izolaciju.

Međutim, na žalost Pekinga, već iste 1979. godine administracija predsednika Kartera je odobrila prodaju američkog oružja Tajvanu, čime je u praksi nastavljeno američko suprotstavljanje želji matice Kine da povрати kontrolu nad odbeglom ostrvskom provincijom.

Od otopljenja do zahlađenja

Sada kada se u vodama uz azijski kontinent odigrava novi Hladni rat između Pekinga i Vašingtona i njegovih saveznika u kojem vojni brodovi, podmornice i rojevi aviona demonstriraju silu, ispituju reakciju protivnika i uvežbavaju elemente ratnih operacija radi ostvarivanja prevlasti nad Južnim kineskim morem i Tajvanskim moreuzom, približivanje ideoloških neprijatelja, u značajnoj meri ostvareno Niksonovom posetom pre tačno pet decenija, deluje jalovo, pa i ironično.

Pojedini zapadni komentatori, kao simboličnu ilustraciju te činjenice, ističu da pedesetogodišnjica Niksonovog puta u Kinu, koji se u SAD doživljava kao, po istorijskom značaju, najvažnija poseta jednog američkog lidera inostranstvu, prolazi u senci nedavnog razgovora ruskog predsednika Vladimira Putina i predsednika Si Đinpinga u kineskoj prestonici. To novo partnerstvo Kine i Rusije potisnulo je tradicionalni susret između američkih i kineskih diplomata kojim su u prošlosti obeležavane godišnjice strateške posete Niksona Pekingu.

To je prirodno, jer gledano iz Pekinga, nema kraja provokacija i mešanju Vašingtona u unutrašnja pitanja Kine. Njoj se sa Kapitol Hila zamera ne samo kršenje ljudskih prava i sloboda na Tibetu i u Hongkongu, već joj se na teret stavlja i „genocid“ nad Ujgurima u provinciji Šindijang. Vašington prekoreva Peking ne samo zbog odgovornosti koju navodno ima u vezi „oslobađanja novog korona virusa“, već i za nameru da silom zauzme Tajvan i protivpravno prisvoji teritorije u Južnom kineskom moru i tako naruši princip slobodne navigacije u međunarodnim vodama. Dalje, od vremena administracije predsednika Trampa, decenjski zagovornik slobodnog tržišta i trgovine Vašington guši međunarodne ekonomske aktivnosti carinama na uvoz iz Kine. Takođe, SAD poslednjih godina intenziviraju i vojne vežbe u morima uz kinesku obalu sa svojim azijskim i NATO saveznicima.

Pedeset godina docnije, dakle, otoplavanje odnosa između Vašingtona i Pekinga iz sedamdesetih se čini više kao prolazna anomalija nego kao istorijski preokret.

OPREZ U ISTOČNOJ AZIJI U VEZI AMERIČKE INICIJATIVE ZA DIPLOMATSKI BOJKOT ZOI U PEKINGU

(Decembar 2021)

Južnokorejska vlada nagovestila da se neće pridružiti diplomatskom bojkotu Zimskih olimpijskih igara u Pekingu. I zvanični Tokio oprezno razmatra američki poziv na diplomatsku izolaciju velikog sportskog događaja koji treba da se održi u prestonici Kine.

Zapadne države tradicionalni vojnopolitički saveznici SAD, Velika Britanija, Australija i Kanada, u proteklih nekoliko dana jasno su se izjasnile da podržavaju poziv Vašingtona na diplomatski bojkot Zimskih olimpijskih igara u Pekingu, koje treba da se održe od 4. do 20. februara iduće godine.

Motiv administracije predsednika Džozefa Bajdena za taj postupak su „kršenje ljudskih prava ujgurske nacionalne manjine u Kini“, koje američki i drugi zapadni mediji već mesecima neprekidno i neumorno nazivaju „genocidom“, kao i ono što oni vide kao ograničavanje građanskih sloboda u Hongkongu i vojnopolitički pritisak Pekinga na Tajvan.

I dok je sportistima iz tih zapadnih zemalja laknulo to što na njihovo insistiranje ipak nije došlo do potpunog bojkota olimpijade u Pekingu kako su to tražili pojedini uticajni poslanici u američkom i kanadskom parlamentu, vladama u Istočnoj Aziji, koje su vojno-politički saveznici Vašingtona, ni ta blaža forma bojkota nije laka za prihvatiti.

Če Jong Kun, zamenik ministra inostranih poslova Južne Koreje, na čijoj teritoriji je stacionirano oko 28.500 američkih vojnika, prilikom nedavnog gostovanja na domaćem radiju „TBS“ izjavio je da njegova država ima nameru da odigra ulogu kakva dolikuje prethodnom domaćinu olimpijskih igara, te da je „štafeta olimpijskih igara u severoistočnoj Aziji, od Pjongčanga, preko Tokija do Pekinga, vrlo smisljena“, što se može protuma-

čiti kao nagoveštaj da zvanični Seul neće pratiti vođstvo Vašingtona u odnosu na pekinšku olimpijadu.

Naime, Južna Koreja je 2018. godine održala Zimske olimpijske igre u gradiću Pjončangu, koji ima nešto više od 40.000 stanovnika i nalazi se na severoistoku zemlje, na kojima je učestvovalo blizu 3.000 sportista iz preko 90 zemalja. Za nju, činjenica da je Peking domaćin sledeće takve sportske fešte predstavlja povoljnu priliku da kroz susrete sportskih i državnih funkcionera i prenošenje sopstvenih iskustava u vezi organizacije zimskih igara učvrsti i produbi odnose s najmnogoljudnijom zemljom sveta, koja je i najveći spoljnotrgovinski partner Seula.

I Tokio zasada rezervisan

Takođe, ranije ove nedelje japanski premijer Fumio Kišida je, u vezi pitanja bojkota OI u Peking, diplomatski izjavio da će njegova vlada doneti odluku koja je u skladu s interesima njegove zemlje.

Zvaničnici u Tokiju, kada se izjašnjavaju o smernicama svoje spoljne politike ili daju izjave o vojnopoličkoj situaciji u regionu Istočne Azije, često u odnosu na svoje komunističke susede izražavaju ideološki afinitet prema Vašingtonu, govoreći o zajedničkim vrednostima, kao što su demokratija i vladavina prava. Ovog puta, međutim, japanska vlada se, može se reći, nalazi na mukama, jer su kineske diplomate u više navrata izražavale podršku održavanju letnjih olimpijskih i paralimpijskih igara u Tokiju, koje su bile ozbiljno ugrožene pandemijom, pa u tom smislu japanski sportski funkcioneri i država imaju jednu vrstu moralnog duga prema Peking. To objašnjava oklevanje vlade, koja inače osuđuje Kinu za nepoštovanje ljudskih prava u Šinđjangu i nedostatak građanskih sloboda u Hongkongu, da se brzo i nedvosmisleno odredi prema američkoj inicijativi za bojkot igara u Peking.

Diplomatski bojkot ZOI u Peking služi interesu SAD i, u manjoj meri, njenih zapadnih saveznika, jer doprinosi demonizaciji i potkopavanju ugleda njihovog najvećeg geopolitičkog i ideološkog protivnika, što dalje može da se iskoristi za opravdanje drugih formi pritiska, kao što su razne vrste ekonomskih sankcija i/ili slanje vojnih efektivna u vode uz obalu Kine i na Tajvan.

Dalekoistočne države poput Republike Koreje i Japana, koje su ne samo ekonomski, već i geografski i kulturno čvršće veza-

ne za Kinu, imaju više da izgube od kritičkog simboličnog gesta kakav je bojkot sportskog događaja – on bi se, pri tom, u kontekstu lokalne kulture, koja insistira na uvažavanju i pristojnosti, shvatio ne kao slobodarski aktivizam, već kao kršenje pravila etikecije koje ne dolikuje ozbiljnim državama i pojedincima.

Zato je za očekivati da će one, kada su u pitanju olimpijske igre, pokušati da nađu način da ne uvrede zvanični Peking.

JUŽNOKOREJSKO DIPLOMATSKO BALANSIRANJE U ODNOSIMA S PEKINGOM

(Decembar 2021.)

Južnokorejski predsednik, koji se nalazi u poseti Australiji, danas je otvoreno izjavio da se njegova zemlja neće pridružiti diplomatskom bojkotu Zimskih olimpijskih igara u Pekingu i podsetio na važne diplomatske aktivnosti usmerene ka formalnom proglašenju kraja ratnog stanja na Korejskom poluostrvu, u kojima vitalnu ulogu igra NR Kina.

Južnokorejski predsednik Mun Dže In, u poseti australijskoj prestonici Kanberi, izjavio je danas da se njegova zemlja neće pridružiti diplomatskom bojkotu zimskih olimpijskih igara koje treba da se u februaru održe u Pekingu.

Zapadne zemlje poput Australije, Kanade i Velike Britanije, predvođene SAD, javno su se izjasnile za diplomatski bojkot sportske manifestacije u kineskoj prestonici zbog navodnih kršenja ljudskih prava ujgurske nacionalne manjine u provinciji Šinđiang, kao i zbog gušenja građanskih sloboda u Hongkongu.

Na konferenciji za štampu u Kanberi predsednik Mun je izjavio da njegova zemlja nije dobila zvanični poziv da se pridruži bojkotu, niti će to učiniti, jer su Južnoj Koreji „potrebni konstruktivni naponi Kine za denuklearizaciju Demokratske Narodne Republike Koreje“.

Južnokorejske diplomate i ranije su nagovestile da ta dalekoistočna zemlja sa 51 milion stanovnika neće učestvovati u bojkotu igara jer, kao organizator prethodne zimske olimpijade (u Pjongčangu 2018), ima dužnost da preda sportsku štafetu i prenese svoja iskustva i saznanja u vezi održavanja tog velikog događaja sledećem organizatoru – Pekingu.

Značaj Kine

Republika Koreja je dugogodišnji vojnopolitički saveznik SAD i zagovornik zapadnjačkih vrednosti u vezi upravljanja državom, demokratije i građanskih sloboda, ali nacionalni interesi Seulu

nalažu da se po pitanju bojkota udalji od Vašingtona. Naime, pored činjenice da zahvaljujući svom velikom ekonomskom i političkom uticaju na režim u Pjongjangu može da delimično obuzda severnokorejske ambicije kada je u pitanju naoružavanje, Peking može i da odigra važnu ulogu u trajnijem ublažavanju zategnutosti na Korejskom poluostrvu kroz diplomatski rad u svrhu formalnog proglašenja kraja Korejskog rata. Toga se, po izveštavanju novinske agencije *Jonhap*, predsednik Mun takođe dotakao na zajedničkoj konferenciji za štampu sa australijskim premijerom Skotom Morisonom u Kamberi, rekavši da je između njegove zemlje, Severne Koreje, Kine i SAD postignut načelni dogovor o tome da se zvanično okonča ratno stanje.

Treba i napomenuti da je Kina i najveći spoljnotrgovinski partner Južne Koreje i izvor najvećeg broja stranih turista i konzumenata produkata južnokorejske industrije zabave, kao što su muzika i filmske serije. Kina je, naravno, i geografski gledano, neposredni sused Republike Koreje, što sve Seul navodi na znatno više takta i uzdržanosti u ophođenju s Pekingom od saveznika Vašingtona.

KONTROVERZNA ANKETA U REPUBLICI KOREJI – KINA NAJVEĆA PRETNJA PO JUŽNU KOREJU?

(Januar 2022.)

U kontroverznom ispitivanju javnog mnjenja koje je sproveo državni institut u Republici Koreji najveći trgovinski partner Kina je proglašena za najozbiljniju bezbednosnu pretnju.

Utvrđivanje identiteta jednog naroda često se vrši na štetu drugih. Jer, šta je bolje za ublažiti neprijateljstvo i nerazumevanje između dve suprotstavljene strane u okviru istog naroda nego naći zajedničkog neprijatelja na kojeg se mogu usmeriti gnev i strah?

Tu logiku lepo demonstrira južnokorejski analitički centar pod nazivom „Korejski institut za nacionalno ujedinjenje“ (KI-NU), koji je kroz sredstva informisanja u toj dalekoistočnoj zemlji upravo objavio rezultate istraživanja javnog mnjenja o tome koja je država najveća pretnja za Republiku Koreju. Po toj anketi, sprovedenoj na uzorku od 1.006 ispitanika, prvo mesto je ubedljivo zauzela Narodna Republika Kina, za koju je glasalo čak 72 odsto južnokorejskih građana koji su se odazvali istraživanju instituta, koji, treba reći, finansira vlada u Seulu.

Daleko iza najmnogoljudnije zemlje sveta, ali sa nemalim brojem glasova, na drugo mesto se plasirao Japan, kojeg za najveću pretnju po bezbednost svoje države smatra 21 posto južnokorejskih ispitanika. Sa šest odsto glasova „solidan“ rezultat je ostvarila i nominalno najveća svetska ekonomija SAD. Za državu koja je glavni, dominantni južnokorejski vojno-politički saveznik, koja tu dalekoistočnu zemlju već sedam decenija svojim ljudstvom i tehnikom čuva od komunističke diktature i koja je prolila dosta sopstvene krvi da bi se postarala da komunizam ne zahvati gusto naseljeni jug Korejskog poluostrva, činjenica da se uopšte našla na listi najvećih pretnji mora biti razočaranje.

Četvrto mesto, sa manje od jednog procenta glasova zauzela je Rusija, koja svojim vojnim avionima povremeno testira brzinu reakcije južnokorejskih vazdušnih snaga.

Zatvaranje očiju pred činjenicama?

Da Severna Koreja, koja raspolaže svime, od balističkih projektila, hemijskog oružja, nuklearnih bombi do (moguće) hipersoničnih raketa, te je u prošlosti u više navrata pokušavala atentate na predsednike Južne Koreje i diverzijom oborila jedan njen putnički avion, nije na listi opcija za koje se može glasati u anketi instituta iz Seula može se učiniti neprirodnim, pa i neverovatnim ako se zaboravi puno ime te institucije i ne poznaje činjenica da je ona u prošlosti već izlazila u medije sa sličnim, kontroverznim ispitivanjima javnog mnjenja.

Tako su pripadnici Korejskog instituta za nacionalno ujedinjenje na forumu koji su organizovali krajem 2019. godine objavili rezultate hipotetične ankete o tome koga bi južnokorejski građani podržali u slučaju ratnog sukoba između Severne Koreje i Japana. Čak 45 i po posto ispitanika se izjasnilo da bi u toj situaciji navijali za Severnu Koreju, a samo 15 procenata za Japan. S obzirom na etničku pripadnost istom narodu i činjenicu da je celo Korejsko poluostrvo puno propatilo pod višedecenijskom okupacijom Zemlje izlazećeg sunca, to nije čudno. Pogotovo što je upravo u vreme sprovođenja ankete bio aktuelan problem odštetnog zahteva koji su podneli ostareli građani Južne Koreje za ropski rad u korist japanskih preduzeća tokom Drugog svetskog rata. Takođe, medijski i institucijski, dugo je u opticaju bilo i pitanje tužbi koje su pred kraj života podnele korejske žene eksploatisane u japanskim vojnim burdeljima. Osim toga, Južna Koreja i Japan imaju i teritorijalni spor u vezi ostrva Tokdo, koje kontroliše Seul a na koje polaže pravo i Tokio, koji ih naziva „Takešima”.

Međutim, ono što jeste bilo neobično je to da je pomenuti južnokorejski institut, koji direktno podupire država, za subjekta na kojeg se odnosi hipotetički scenario nediplomatski izabrao ostrvsku carevinu, koja je, zvanično, južnokorejski politički i vojni saveznik, u odnosu na komunističke države regiona (Kinu i Severnu Koreju) i Rusiju. Dakle, kao što je u svojoj najnovijoj anketi (objavljenoj u listu *Koreja herald*) za državnog neprijatelja broj jedan proglasio Peking, zatvorivši oči pred prošlim sukobima sa Severom i činjenicom da su gas maske raspoređene u stanicama metroa u Seulu tu ne zbog rastuće vojne i ekonomske moći Kine, već stalne pretnje sa severne granice, institut je 2019. za treću stranu na kojoj će se jačati međukorejsko jedinstvo izabrao Japan.

„Slepilo“ koje ima logiku

To svesno „slepilo“, odnosno, očigledna pristrasnost, zapravo ima neku svoju logiku. Naime, KINU je osnovan u novembru 1990. i počeo sa radom naredne godine u sklopu južnokorejskog Ministarstva za ujedinjenje, u vreme kada se na Korejskom poluostrvu nakon rušenja Berlinskog zida i ujedinjenja Nemačke javila pomisao da bi topljenje blokovskih podela u Evropi moglo da se odrazi i na Istočnu Aziju, te omogućí zajednički život narodu podeljenom u krvavom, ideološki motivisanom građanskom ratu s početka pedesetih.

Proklamovani cilj instituta je da doprinese formulaciji politike za ujedinjenje u Južnoj Koreji i ponovnoj izgradnji zajedničke nacionalne svesti naroda podeljenog duž 38. paralele kroz istraživanje i analizu političkih i društvenih fenomena koji se odnose na pitanja relevantna za ujedinjenje. Neka od skorijih istraživanja koje je preduzeo KINU su intervjui s prebezima iz Severne Koreje i studija efikasnosti letaka koje nad teritorijom komunističkog suseda izbacuju razna južnokorejska udruženja. Njih prate redovne analize plenarnih sednica i kongresa severnokorejske Radničke partije, kao i ekonomske situacije u komunističkoj državi na severu Korejskog poluostrva.

Ta snažna želja da se 75 miliona Koreanaca ponovo nađu pod zajedničkim krovom i među sugrađanima probudi simpatija za komunistički Sever, čini se, kriva je za subjektivni i sugestivni način na koji radnici južnokorejskog instituta postavljaju pitanja svojim ispitanicima o stranim državama i objavljuju nalaze anketa.

Duga senka velikog suseda

Njihovo istraživanje javnog mnjenja, iako dizajnirano s vidnom političkom namerom, međutim, nije sasvim bez osnova, jer Kina plaši prosečne južnokorejske građane svojom divovskom veličinom, ogromnom populacijom i ekonomskom i vojnom snagom. Oni znaju da su korejske kraljevine vekovima bile kineski vazali, te da je najmnogoljudnija zemlja sveta u užasni Korejski rat, u kojem je živote izgubilo najmanje milion i po ljudi, ulila blizu tri miliona sopstvenih vojnika, od kojih je, smatra se, preko 180 hiljada poginulo u nastojanju da odbrani komunizam od međunarodnih snaga predvođenih SAD.

Južnokorejanci su takođe svesni da, mada Peking poslednjih godina nema previše ljubavi prema režimu u Pjongjangu zbog

njegovog agresivnog rada na razvoju nuklearnog oružja, on ipak čuva leđa Severnoj Koreji, koja mu je potrebna kao tampon država koja drži trupe SAD i njenih saveznika na odstojanju od kineske kopnene granice.

U skorije vreme na imidž Kine u Republici Koreji uticao je i bojkot južnokorejskih proizvoda i usluga, koji je u nominalno drugoj najvećoj ekonomiji sveta sproveden u 2017. u nastojanju da se izvrši pritisak na vladu u Seulu da onemogući postavljanje na svojoj teritoriji američkih protivrakernih sistema „THAAD“, jer oni u svom sastavu poseduju radare koji „vide“ duboko u Kinu.

Inače, pomenuto manjinsko viđenje, po kojem SAD predstavljaju najveću pretnju po bezbednost Južne Koreje, je izraz shvaćanja da je prisustvo američkih trupa u Južnoj Koreji ono što je podstaklo naoružavanje Severa nuklearnim bombama. Njega podupire i nezadovoljstvo incidentima koje su počinili američki vojnici, kao što su saobraćajne nesreće i silovanja.

JANŠIN JURIŠ NA PEKING

(Januar 2022.)

Janez Janša u intervjuu datom indijskoj državnoj televiziji izneo niz optužbi na račun Kine, koje su u Pekingu ocenjene kao šokantne.

Janez Janša je uvek voleo da bude avangarda, a naročito nije podnosio narodne armije, kao onu jugoslovensku, protiv koje je izrodio seriju članaka, koji su između ostalog zagovarali princip samoopredeljenja naroda i tako potpirili slovenački secesionizam i poslužili kao preludijum u krvavi raspad zemlje.

Otud verovatno nije čudno da se ovih dana o njemu piše u istočnoazijskim medijima kao zagovorniku secesije Tajvana od Kine. Jer kao evropska prethodnica, a u znak solidarnosti sa ideološkim saborcima Litvancima, koji su početkom devedesetih pohodili isti „antiimperijalistički“ antikomunistički put kao i dežela, te skupa s njom ušli u Uniju prilikom velikog proširenja 2004, on sada juriša ni na koga drugog nego na najmnogoljudniju zemlju sveta, koja, usput treba reći, poseduje narodnooslobodilačku armiju.

Mala zemlja, velike reči

Mediji na Dalekom istoku, naime, prenose da Slovenija pregovara o otvaranju diplomatskih predstavništva s pacifičkim ostrvom Tajvan, te da je tu činjenicu u ponedeljak svetu saopštio premijer Janez Janša.

Mada je napomenuo da ta predstavništva neće biti na nivou ambasada, Janša je u izjavi indijskom javnom televizijskom servisu *Durdaršan* rekao da je do sada posetio Tajvan četiri-pet puta, da smatra da Tajvanci imaju pravo na samoopredeljenje, kao i da će ih Slovenija podržati ako budu želeli nezavisnost.

On je time izazvao burnu reakciju portparola kineskog Ministarstva spoljnih poslova Džao Liđijena, koji je rekao da je njegova zemlja šokirana potezom Slovenije i odluku vlade u Ljubljani nazvao „opasnom“. Liđijen je naglasio da „niko ne treba da potceni snažnu odlučnost, čvrstu volju i veliku sposobnost

kineskog naroda da odbrani nacionalni suverenitet i teritorijalni integritet”.

U polučasovnom intervjuu datom državnoj televiziji Indije, koja se sa Kinom spori oko teritorija u Himalajima i Peking vidi kao vojnopolitičkog zaštitnika svog zakletog neprijatelja Pakistana i kao svog najvećeg geopolitičkog rivala, Janša je rekao i da treba progovoriti o odgovornosti Kine za izbijanje epidemije novog korona virusa, te oštro kritikovao njen odnos prema Litvaniji, nazvavši ga zastrašujućim.

Peking je, naime, protiv te baltičke zemlje uveo ekonomske sankcije nakon što je ona prošlog novembra dozvolila otvaranje zastupničke kancelarije pacifičkog ostrva u svojoj prestonici pod imenom „Tajvan”, a ne nazivom „kineski Tajpej”, kako je to do sada bila praksa za one koji su (bar formalno) poštovali teritorijalni integritet Kine. Reč „Tajvan”, naime, nije sporna kada se koristi kao geografski izraz, ali se ostrvo sa 23 miliona stanovnika u zapadnom Pacifiku u diplomatskom kontekstu, kao i na zvaničnim takmičenjima, predstavlja kao „kineski Tajpej”, dok ga pojedine međunarodne organizacije u svojim protokolima formalno označavaju i kao „Tajpej, Kina”. To je posledica promene u američkoj spoljnoj politici sedamdesetih godina prošlog veka kada je Vašington, u želji da politički izoluje Sovjetski Savez kroz približavanje sa Pekingom, priznao komunističke vlasti u matici Kini kao jedinog legitimnog predstavnika najmnogoljudnije zemlje sveta, okončavši dotadašnju diplomatsku praksu koja je pravo da reprezentuje čitavu Kinu priznavala kapitalističkom režimu partije Kuomintang oformljenom na Tajvanu nakon poraza Čang Kaj Šekovih nacionalista u kineskom građanskom ratu 1949.

Peking je i povukao svog ambasadora iz Viljnusa, proglasio litvanskog za personu non grata i, praktično, uveo zabranu na uvoz proizvoda iz te bivše sovjetske republike.

Kuriozitet je da je u decembru, na poziv za pomoć, Tajvan odgovorio tako što je otkupio 20.400 flaša litvanskog ruma koji je, namenjen kineskom tržištu, već bio utovaren na brod kada mu je zapretilo propadanje zbog bojkota iz Pekinga. Štaviše, vlasti u glavnom gradu Tajvana Tajpeju su objavile odluku o uspostavljanju fonda od 200 miliona američkih dolara za investicije u litvansku privredu i odvajanju čitave dodatne milijarde za kreditiranje tajvanskih i litvanskih kompanija koje žele da međusobno posluju.

Prijatelj Tajpeja i neprijatelj Pekinga

U intervjuu emitovanom 18. januara Janša se dotakao i situacije u Hongkongu, rekavši da tamo kineske vlasti na strateški način varaju (demokratije željno) stanovništvo, čime je upotunio bogat repertoar provokativnih ocena i osuda na račun Pekinga, koje će tamošnju vladu nesumnjivo posebno rasrditi zbog toga što su upućene kroz indijske medije. Reč je o velikoj diplomatskoj uvredi kakvu bi mogao da počini samo neko ko je, može se reći, zlonameran.

Janša je za svoju podršku samoopredeljenju Tajvanaca u digitalnom izdanju lista *Tajpej tajmz* zaslužio epitet „dobri prijatelj“, što je eho izjave portparolke tajvanskog Ministarstva inostranih poslova Džoan Ou, koja je slovenačkog lidera opisala kao višegodišnjeg prijatelja Tajvana.

Međutim, u *Global tajmzu*, glasilu koje se štampa u matici Kini i bavi političkim i diplomatskim temama, bivši komunista i liberal, koji je bio osuđen na dve godine zatvora ali izbegao zatvaranje, okarakterisan je kao „slovenački Tramp“ i „desničarski potpirivač sukoba“ koji je u sukobu sa establišmentom Evropske unije – on, kažu autori, svojim „neodgovornim izjavama“ u vezi Tajvana nastoji da se iskupi za svoje populističke anti-Briselske grehe, čime Sloveniju „uvodi u političko minsko polje“.

Kineski analitičari u odluci Litvanije i Slovenije da uspostave (poluzvanične) diplomatske veze s Tajvanom vide politički koordinisani pritisak NATO-a i Evropske unije, podstaknut iz Vašingtona, koji poslednjih meseci sve intenzivnije uključuje i vojne efektivne svojih evropskih saveznika, poput Francuske, Nemačke i Holandije u zajedničke vežbe u morima uz kinesku obalu.

Ekonomsko samopovređivanje Slovenije?

Tajvan u ovom trenutku formalno priznaje samo 14 zemalja sveta, uglavnom manjih država u Srednjoj Americi i Africi. Taj broj neprekidno opada poslednjih decenija, uporedo s rastom ekonomske moći Kine, koja je svojim novcem i političkim uticajem uspela da preokrene trend iz devedesetih, kada je njena odbegla ostrvska provincija finansijskim ulaganjima sticala priznanja zemalja u razvoju, među kojima i (ondašnje) Makedonije.

Čini se da SAD i njeni NATO saveznici nastoje da, ne samo vojno, već i politički i ekonomski jače podupru Tajvan, jer vojnopolitički analitičari u Vašingtonu spekulišu da bi Narodna Republika Kina mogla da u bliskoj budućnosti pokuša da silom

povrati kontrolu nad tim pacifičkom ostrvom, koje smatra svojom neotuđivom teritorijom.

Mada se nakon Janšinog samouverenog medijskog nastupa Slovenija verovatno može nadati jačim ekonomskim odnosima sa Tajvanom, pa možda i Indijom, te političkim poenima u Briselu, nema dileme da joj predstoji neizvesna i neprijatna budućnost u odnosima sa najmnogoljudnijom zemljom sveta. To može imati visoku ekonomsku cenu. Jer, nepobitno je da je slovenački premijer, u svom opredeljenju da otvoreno zastupa gledišta zapadnog političkog i vojnog bloka kojem njegova država pripada, mogao da svoje misli o Tajvanu i drugim pitanjima vezanim za Kinu saopšti sa mnogo više takta i diplomatskog umeća.